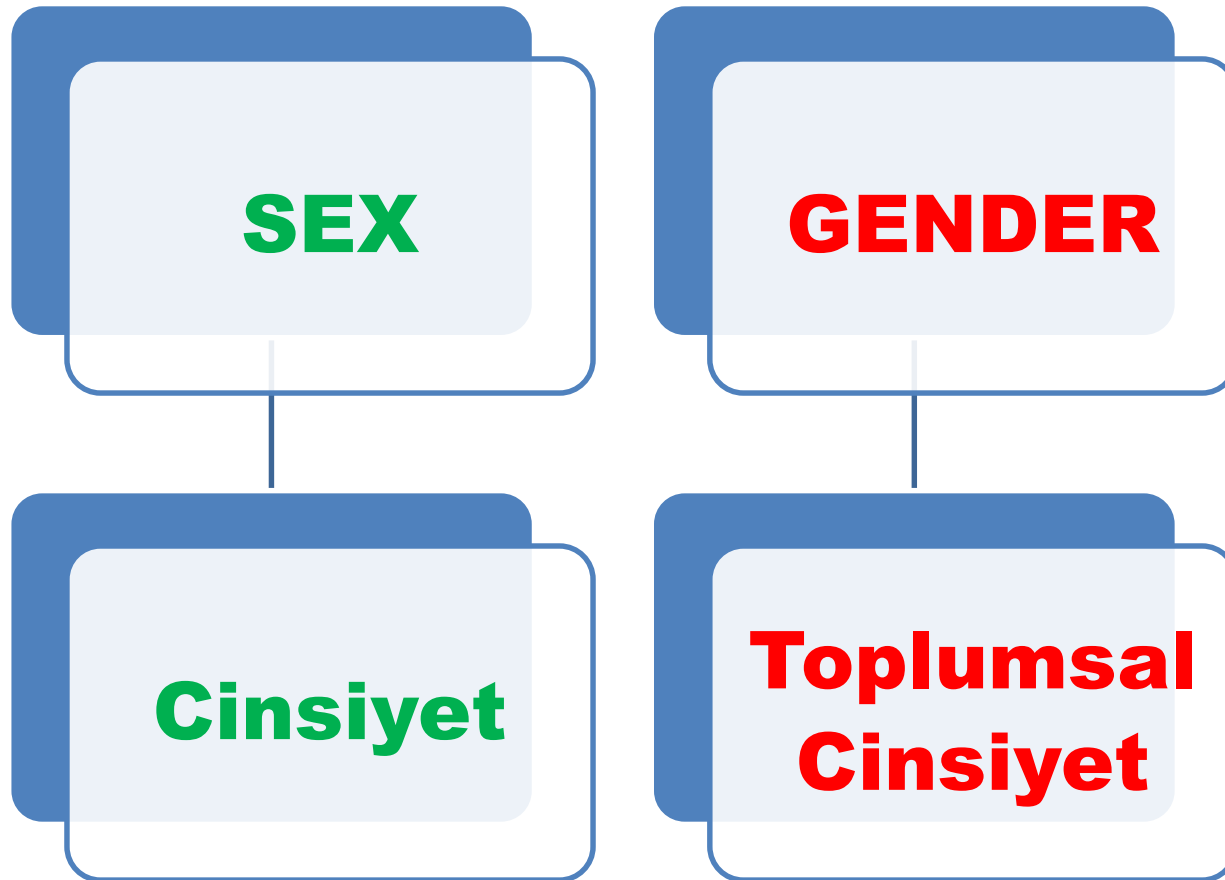

TOPLUMSAL CİNSİYET (GENDER)

- Doç. Dr. Fatma Gül
Cirhinlioğlu

Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet tartışmalarına karşın, kaynaklarda, genellikle kabul edilen şu ayrımın kullanıldığı gözlenir:

Cinsiyet(sex):

- **Kadın ya da erkek olmanın biyolojik yönünü ifade eder ve biyolojik bir yapıya karşılık gelir.**
- **Cinsiyet, bireyin biyolojik özelliklerine dayalı olarak belirlenen demografik bir kategoridir.**
- **İnsanın nüfus cüzdanında yazan cinsiyet bu terimin anlamına uygundur.**

Toplumsal Cinsiyet(gender):

- ✓ **Kadın ya da erkek olmaya toplumun ve kültürün yüklediği anlamları ve beklentileri ifade eder; kültürel bir yapıyı karşılar ve genellikle bireyin psikolojik yapısıyla ilişkili bulunan psikolojik özelliklerini de içerir.**
- ✓ **Toplumsal cinsiyet, bireyi kadınsı ya da erkeksi olarak karakterize eden psikososyal özelliklerdir.**

Fausto-Sterling (1998), 5 cinsiyetten söz edilebileceğini vurgular.

1) Kadın

2) Erkek

3) Hermaphrodites: Biyolojik olarak hem erkek hem kadın olanlar.

4) Male Pseudohermaphrodites: Baskın olarak erkek olan ama kadın özellikleri de taşıyan kişiler.

5) Female Pseudohermaphrodites: Baskın olarak kadın olan ama erkek özellikleri de taşıyan kişiler.

- ❑ İnsanların cinsiyetleri, normal koşullarda farklı iki üreme organına göre iki türdür: Kadın ve erkek.
- ❑ Toplumsal cinsiyette ise çeşitlilik gösterir. Kadınlar genellikle Kadınsı (*feminen*), erkekler ise genellikle erkeksi (*maskülen*) olarak sosyalleşirler, ancak bu toplumsal beklentilere gerçekten uyma Dereceleri bakımından insanlar arasında farklılıklar vardır.
- ❑ Örneğin Bem (1983), insanların cinsiyet rollerini benimsemelerinin çeşitlendiğini ileri sürmüştür.

Yüksek Erkeksilik

Düşük
Kadınsılık

Erkeksi

Androjen

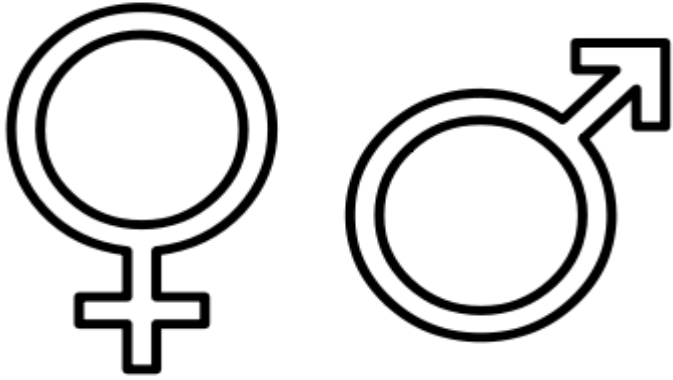
Yüksek
Kadınsılık

Ayrıışmamış

Kadınsı

Düşük Erkeksilik

CİNSİYET (SEX)

- Erkek
- Kadın
- Hermafrodit

TOPLUMSAL CİNSİYET (GENDER)

- Erkeksi kadın
- Kadınsı erkek
- Androjen
- Belirsiz (ayrışmamış)

Gerçek farklılıklar nelerdir?

Gerçek farklılıklar doğuştan getirilen, öğrenilmemiş, değiştirilemez ve kalıcı farklılıklardır yani biyolojik özelliklerdir.

Diğerleri gerçek farklılık değil, toplumun yarattığı farklılıklardır.

İki cinsiyet arasındaki farklılıkların sosyal kaynaklı mı yoksa biyolojik kaynaklı mı olduğuna ilişkin tartışmalar devam ederken bu farklılıkların biyolojik süreçlerden çok sosyal süreçlere bağlı olduğunu göstermek üzere “toplumsal cinsiyet farklılıkları” terimi kullanılmaya başlanmıştır.

Cinsiyet farklılıkları:

- ✘ **Birincil cinsiyet özelliklerine bağlı farklılıklar:** kromozom farklılığı, hormonal farklılık, üreme fonksiyonlarındaki farklılıklar

Bunlar gerçek, gözlenen farklılıklardır.

- ✘ **İkincil cinsiyet özelliklerine bağlı farklılıklar:** vücut yapısındaki farklılıklar, sesin farklılaşması, adanması vb. gibi farklılıklar

Bunlar da farklılıklardır ancak birinciler kadar kesin değildir. Kalıtıma bağlı olarak kadın ve erkekte değişebilirler.

Toplumsal cinsiyet farklılıkları:

Toplumsallaşma sürecinde erkek ve kız çocuklarının öğrendikleri, kültürün cinsiyetlerine “uygun” bulduğu duygu, tutum, davranış ve roller arasındaki farklılıklardır. Kadının daha duyarlı sevecen, ilgili; erkeğin daha bağımsız,güçlü,girişken olarak algılanması gibi.

Bu farklılıklara ilişkin beklentiler, cinsiyet kalıpyargılarına dönüşür ve birer inanç olarak toplumda yaygın kabul görürler. Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları sosyal davranışa büyük ölçüde yön verirler.

Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları (Stereotypes)

- ✘ Toplumun, bir grup olarak kadınların ve erkeklerin göstermelerini beklediği özelliklere **toplumsal cinsiyet kalıpyargıları** denir.
- ✘ Kadın ve erkek için uygun görülen rol ve faaliyetlere **cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargılar** denir.
- ✘ Bir cinsiyeti diğer cinsiyete oranla daha az ya da daha çok nitelediği düşünülen özelliklere **cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılar** denir.

Yaygın Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları

Kadını	Erkeği
Yumuşaktır	Saldırgandır
Kolay ağlar	Duygusal değildir
Sanat ve edebiyattan zevk alır	Matematiği ve doğa bilimlerini sever
Sert sözcükler kullanmaz	Dünyalıktır
İnce düşüncelidir	Hırslıdır
Dindardır	Nesneldir
Görünümleriyle ilgilidir	Yarışmacıdır
Başkalarının duygularının farkındadır	Kendine güvenir
Güçlü güvenlik ihtiyacı vardır	Mantıklıdır
Konuşkandır	Liderlik eder
Alışkanlıklarında düzenlidir	Bağımsızdır
Bağımlıdır	

Kalıpyargıların tehlikeleri

- Kategorilere ayırarak ya da genelleyerek karmaşık yaşam deneyimlerini yalınlaştırma oldukça doğaldır. Kişisel kalıpyargılar, yaşamı anlamaya çalışmanın bir yoludur. Ancak kalıpyargıların doğalarında belirli bazı sorunlar vardır. Örneğin erkeklerin kadınlardan daha zeki olduğu gibi bazı kalıpyargılar yanlıştır ve bilimsel araştırmalarla çürütülmüştür.
- 1-Kalıpyargılar sık sık belirli gurupların üyelerine karşı önyargı ve ayrımcılığı haklı göstermek için kullanılır.. Örn. Kadınların erkekler kadar zeki olmadıkları yolundaki yanlış inançlar onları eğitim hakkından yoksun veevde tutmak için kullanılmıştır.

2-Kalıpyargılar guruplar arası farklılıkların abartılması ve gurup içi farklılıkların en aza indirilmesine yol açar.

3-Kalıpyargılar bazen “**kendini gerçekleştiren kehanetlere**” dönüşecek bir şekilde davranmamıza yol açar.İkili etkileşimlerde bir kişinin diğeri hakkındaki inanç ve kalıpyargılarının etkileşimi yönlendirebileceği bilinmektedir. Etkileşimler diğeri kişinin kalıpyargı doğrulayıcı davranışlarda bulunmasını sağlayacak biçimde yönlendirilmektedir. Davranışlarımız yalnızca kendi ilgi ve tercihlerimiz tarafından biçimlendirilemez etkileştiğimiz kişilerin beklentilerin den de etkilenir.

4-Edimi değerlendirme:Kadınlar ve erkekler tarafından yapılan eşit işlere eşit eşit değer veriyor muyuz?

Değerlendirme yanlılığı her iki yönde de işleyebilmektedir.

a-Görev yada işin cinsiyet damgalı olup olmaması değerlendirme yanlılığı üzerinde etkili olabilmektedir. Erkekler geleneksel olarak erkeksi işlerde, kadınlar da geleneksel olarak kadınsı işlerde daha avantajlı olabilirler.

b-Bireyin yeteneği hakkında yeterli bilgi sağlandığında değerlendirmelerde cinsiyet yanlılığı olasılığı daha düşüktür.

c-Erkeklerde başarı özellikle erkeksi işlerde daha fazla yetenek sonucu olarak görülme eğilimindedir, tersine kadınlarda başarı daha sık olarak yetenek yerine çabaya yüklenir. Eğer başarılı bir edimi çabaya değil de beceriye yüklersek onu daha olumlu değerlendirme eğilimindeyiz.

Kalıpyargıların sürdürülmesinde ailenin ve diğer toplumsal kurumların yanı sıra;

- ✘ kitle iletişim araçlarının,

- ✘ çocuk kitaplarının,

- ✘ reklamların,

- ✘ Karikatür, film ve kliplerin vb. de rolü vardır.

Cinslerin Kitle iletişim araçlarındaki İmgeleri:

- Kadın ve erkekler farklı ürünleri tanıtılmaktadır.
- Erkekler yaygın olarak uzmanlar ve liderler olarak gösterilirken, kadınlar daha çok astlar ve izleyiciler olarak öne çıkartılmaktadır. Tersini çok nadirdir.
- Erkeklerde yüz, kadınlarda vücut vurgulanmaktadır. Bu durum cinsellik nesnesi olarak kadın kalıpyargılarını göstermektedir.
- Erkekler bir dizi toplumsal rol ve etkinlikte gösterilirken, kadınlar daha çok ev işleri ve aile rolleriyle sınırlı tutulmaktadır.
- Erkekler kadınlardan daha etkin, atılgan ve etkili olarak canlandırılmaktadır.
- Kadınlar kitle iletişim araçlarında yeterince temsil edilmemektedir.

TOPLUMSAL CİNSİYET

BY ULİS

Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Kimlik

Cinsiyet ve Benlik

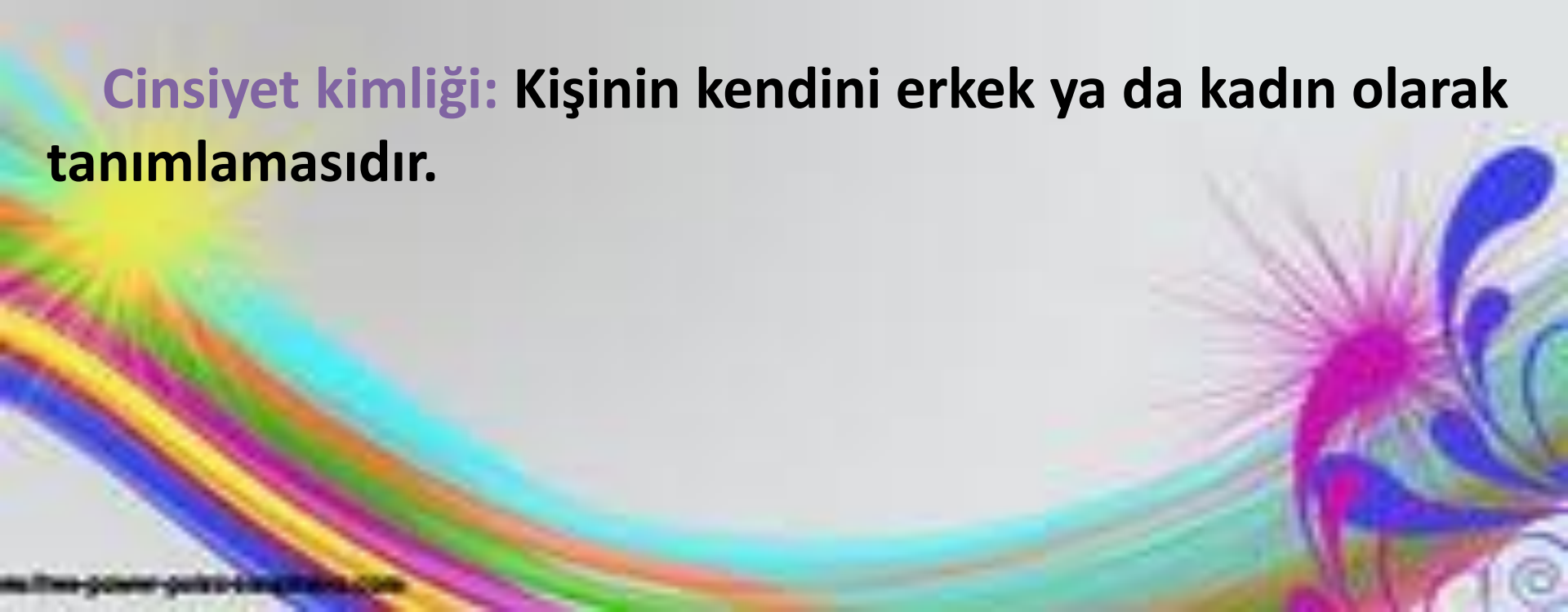
- Cinsiyet kimliği:iki, üç yaşlarında çocuklar kendi cinsiyetlerinin farkındadırlar., dört beş yaşlarında diğerlerinin cinsiyetini doğru olarak adlandırabilirler.Altı yedi yaşnda ise cinsiyet dönüşümünün olanaksızlığını anlarlar.

Ben kimim?

Kimlik: İnsanın kendini tanımlama ve konumlamasının ifadesidir.

İnsanın kendisini sosyal dünyasında nasıl tanımladığını ve konumlandığını yansıtır, onun kim olduğu ve nerede durduğuna ilişkin bir cevaptır.

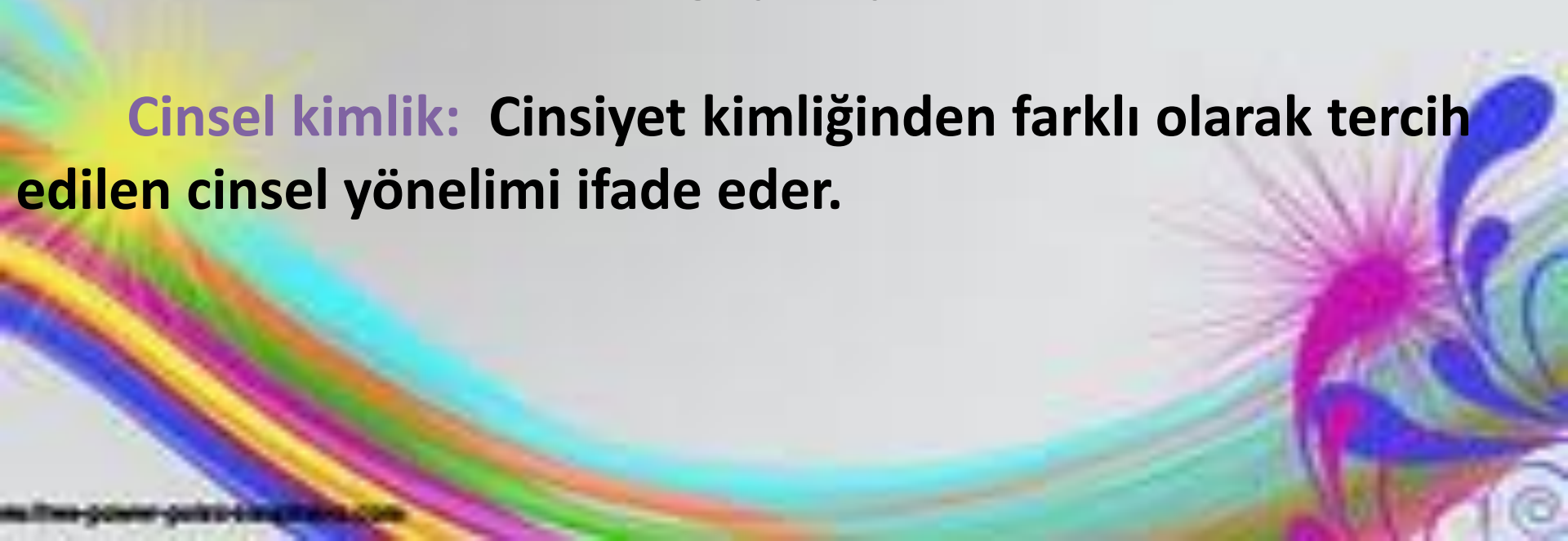
Cinsiyet kimliği: Kişinin kendini erkek ya da kadın olarak tanımlamasıdır.

Cinsiyet kimliği de kişinin kim olduğunun önemli bir parçasıdır ve ergenlikten çok önce gelişmeye başlar.

Çocukların çoğu, erkek ya da kız olarak belirlenmiş cinsiyetlerini bilişsel olarak kabul ederler ve içinde bulundukları toplumun ve grubun beklentilerine göre davranırlar. Ancak bazıları güçlük çekerler.

Cinsel kimlik: Cinsiyet kimliğinden farklı olarak tercih edilen cinsel yönelimi ifade eder.

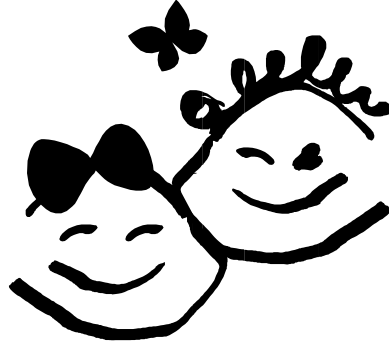
Cinsel kimlik sınıflaması

- **Heteroseksüel(karşı cinsel) yönelim:** Karşıt cinsiyetten bireylerin cinsel obje olarak görülmesi
- **Homoseksüel(eşcinsel) yönelim:** Kendi cinsiyetinden bireylerin cinsel obje olarak tercih edilmesi(gay - lezbiyen).
- **Biseksüellik:** Cinsel obje olarak her iki cinsiyetteki bireylerin de tercih edilmesi
- **Aseksüellik:** Hiçbir belirgin cinsel yöneliminin olmaması
- **Transeksüellik:** Her bakımdan kendini diğer cinsiyetten biri olarak görme ve hissetme.
- **Travesti:** Diğer cinsiyetten bireyler gibi giyinmeyi ve davranmayı benimseyen bireye verilen addır.

Erkek olanına baba,
Ötekine de anne
derim...

Ammaan...
Sağlıklı
olsunlar da !..

TOPLUMSAL CİNSİYETLE İLGİLİ KURAMLAR

- 1-PSİKANALİTİK KURAM
- 2-Cinsiyete Biyolojik Yaklaşım

Biyolojik yaklaşım daha çok hormonları, beyin yapısı ve işleyişini cinsiyet farklılıklarının nedeni olarak görür.

- 3-Sosyobiyolojik Kuram (Evrimsel Psikolojisi)

milyonlarca yıllık evrimsel süreci ve genetik değişimi cinsiyet farklılıklarının bir nedeni olarak görür.

- 4-Sosyal öğrenme kuramı

Cinsiyet rolünün öğrenilmesinde anne,baba,arkadaş,öğretmen ve yakın çevrenin yanı sıra medyanın da önemi büyüktür.

Sosyal öğrenme yaklaşımından toplumsal cinsiyetle ilgili olarak çıkarılabilecek temel hipotezler şunlardır (Nielsen, 1990);

- 1.Anne-baba ve başkaları kız ve erkek çocuklarına farklı davranır.
- 2.Kız ve erkek çocuklar kendi cinsiyetinden anne-babaya benzer davranır.
- 3.Kız ve erkek çocuklar kendi cinsiyetinde kişileri model olarak alırlar. Özellikle anne-babalarını.

- 5-Sosyal bilişsel kuram

Toplumsal cinsiyetin gelişmesinde üç tür sosyobilişsel etkiden söz edilmektedir.

- Model alma
- Doğrudan yaşantı
- Öğretim

- ***6-TOPLUMSAL CİNSİYET ŞEMASI KURAMI***

Cinsiyetleri ayrıştırmanın (tipleştirmenin-sex-typing) çocuğun kendilik bilgisi de dahil tüm bilgiyi kültürün kadınlık ve erkeklik tanımlarına göre kodlamaya ve organize etmeye hazır oluşundan kaynaklandığını kabul eder. Bu bakımdan bilişsel gelişim kuramına benzer .

Cinsiyet şeması temelinde bilgi işlemenin toplumun cinsiyet ayrımcı uygulamalarından da kaynaklandığını ileri sürer. Bu bakımdan da sosyal öğrenme kuramına benzer.

- Bem toplumsal cinsiyet şemalı bir toplumda toplumsal cinsiyet şeması olmayan çocuklar yetiştirmenin zor olduğunu, ama imkansız olmadığını belirtir. Bunun için iki stratejiden söz edilebilir:
- İlk strateji, ebeveynler çocuklarını, cinsiyete bağlı biyolojik farklılıkları kültürün cinsiyetle ilgili çağrışımlarını vermeden öğretmeleridir. Örneğin; çocuklara kadın ya da erkek oluşun sadece üremede farklılık yarattığı anlatılarak gösterilebilir.
- İkinci strateji, ebeveynler, çocukları kültürün cinsiyetle ilişkili çağrışımlarını öğrendiklerinde, bunu yorumlamalarında kullanabilecekleri alternatif şemalar oluşturmalarıdır. Örneğin; çocuğa gruplar arası farklılıkların çok az olmasına karşın kişilerarası farklılıkların çok olabileceğini gösteren bireysel farklar şeması yerleştirilebilir.

7-Toplumsal Cinsiyet Şemasıyla Bilgi İşleme Kuramı

Bu kuram; çocuğun, cinsiyetle ilgili bilgilerin işlenmesine aktif olarak katıldığını ileri sürer. Buna göre; çocuk, bir kez cinsel kimliğini kazanınca çok zengin bir içeriğe sahip cinsiyet şemalarıyla karşılaşır. Her cinsiyete uygun bulunan davranış ve özelliklerle ilgili organize bilgiyi içeren bu şema, çevrenin yorumlanmasında ve uygun davranış biçiminin seçilmesinde temel alınır.

8-Sosyal Rol Kuramı

Sosyal rol, toplum tarafından tanımlanan, bir sosyal kategorideki bireylerin hepsinden beklenen öğrenilmiş tepkimelerdir.

Eagly'e göre, kadın ve erkeğe farklı statüler verilmiştir ve hiyerarşik yapı içinde erkekler daha yüksek statülü rollere sahiptir. Bu farklılık, kadın ve erkek için belirlenen kalıp yargıları ve dolayısıyla her iki cinsiyetin kendisinden ve diğer cinsiyetten beklediği davranış ve özellikleri de etkiler. Böylece sosyal rolleri farklı olduğu için kadın ve erkek arasında farklılıkları oluşur. Eğer kadın ve erkeğin rolleri değişirse cinsiyet farklılıkları da değişecektir.

NE, GENE Mİ
KIZ?... LAN ADAM
OLUP DA Bİ "Y"
KROMOZONU
VEREMEDİN GİTTİ
HA...

SANA OKUMUŞ
AVRAT ALMAYALIM
DEDİYDİM
Dİ Mİ ?!

ŞİMDİ BİZ ONA
KIZIYODUK...

ERKEK ADAM HİÇBİR ZAMAN AĞLA-
MAZ . BEN ŞİMDİYE KADAR HİÇ

AĞLAMA-
DIM.

ÇOCUKKEN ÇOK SEVDİĞİM
BİR TOPUM VARDI. O PAT-

LADIĞINDA
BİLE
AĞLAMADIM.

FUTBOL TOPU
MUYDU?

EVEET...

horozz.net

ANNEM İÇİN Bİ ŞİİR
YAZDIM... DİNLE BAK.

ANNECİĞİM, SEN SABAHLARI
BİZE KAHVALTI HAZIRLARSIN

ELİNDE TORBALARLA
EVE GELİRSİN
YEMEK YAPARSIN

BULAŞIK YIKARSIN
ÜTÜ YAPARSIN
ORTALIK TOPLARSIN

KENDİNE Bİ ŞEY ALMAZ
HEP BİZE ALIRSIN

YAZIK BEE...

SENİ İKİNCİ GÖRDÜĞÜM
ANDAN BERİ SEVİYORUM
HANDAN... BENİMLE
EVLENİR MİSİN?..

İLK
GÖRDÜĞÜN
ANDA
NOLDU Kİ
?...

O ZAMAN Bİ KIZ VARDI
YANINDA... OFF... SÜPERDİ
O...

NİLAY'I
DİYOSUN...
E, ONU
YAPALIM
SANA?..

HARBİ Mİ?.. HADİ YAP Bİ
ABLALIK BE GÖZÜNLÜ
SEVEYİM...

NOLUR BANA İKİNCİ Bİ
SANS VER NURAY!

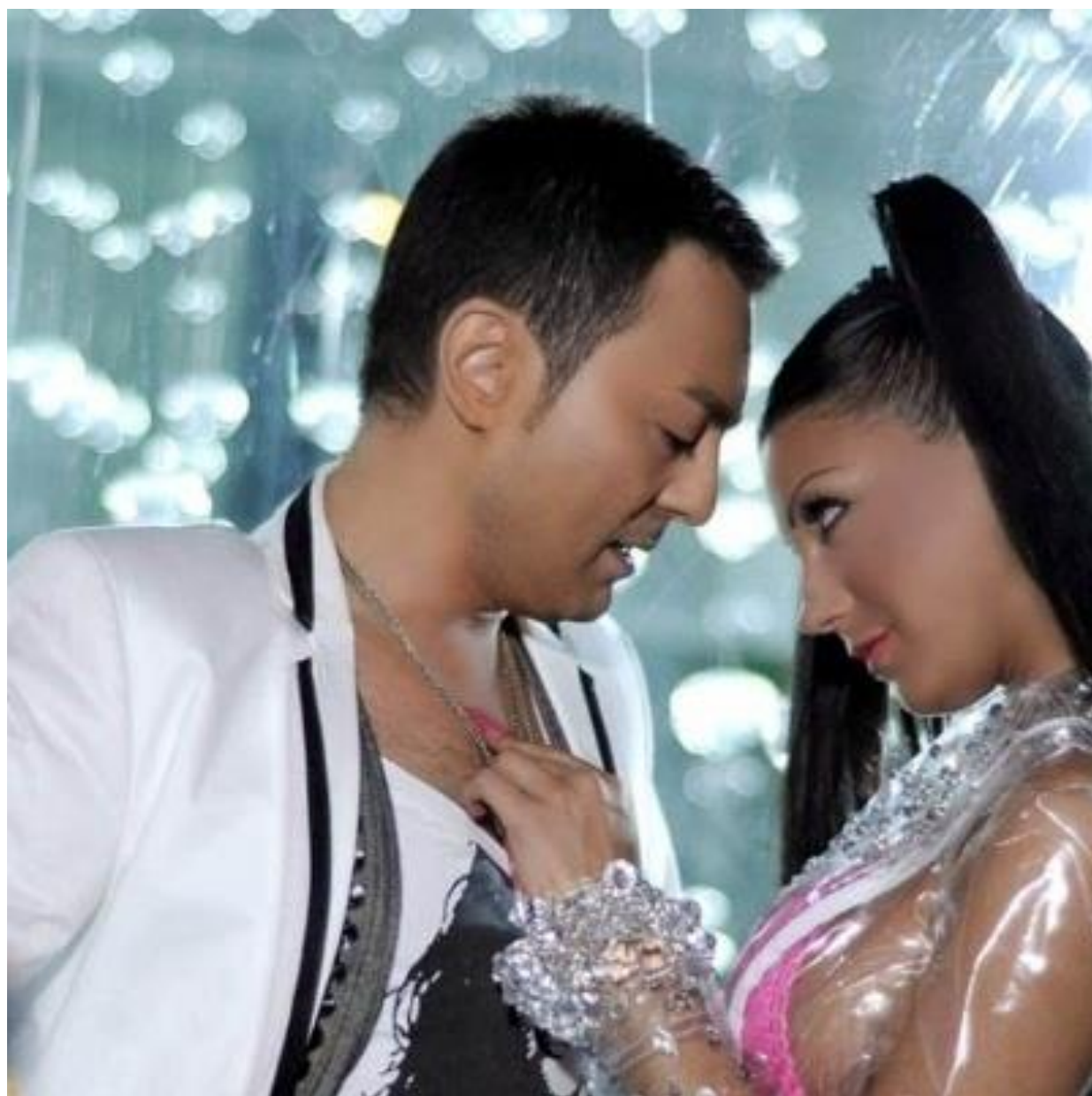
BUNLILLA BİRLİKTE
İKİNCİ OLDU ZATEN...

LÜTFEN NURAY!?

TAMAM KES ...

NERWİN MİYDİ NEYDİ
LAN ADIN?..

GİT BE!..

KAYNAKLAR

- Freedman, J.L., D.O. Sears, J.M. Carlsmith. (1998). Sosyal Psikoloji, çev. A. Dönmez, Ankara: İmge Kitabevi.
- Aronson E., T.D. Wilson ve R.M. Akert (2005).New Jersey:Prentice Hall.
- Hogg, M.A. ve J.Cooper (2003). The Sage Handbook of Social Psychology. London. Sage Publication
- Franzio, S.L. (1996). Social Psychology. New York:Wiley.
- Baron, R.A. ve Byrne, D. (2000). Social Psychology. New York: Academic Pres.
- Kenrick, D.T., S.T. Neuberg, R.B. Cialdini. (1999). Social Psychology. Hillsdale, N.J: Erlbaum.
- Worchel, S., J. Cooper, G.R. Goethals, J.M. Olson. (2000). Social Psychology. Belmont:Wadsworth.